

SINIF İÇİ İNFORMAL İLİŞKİLER DÜZENİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

***

THE EFFECT OF CLASSROOM INFORMAL RELATIONSHIP SYSTEM TO
STUDENTS' SUCCESS

Adnan KÜÇÜKOĞLU*
Zekerya AKKUŞ*

Özet

Bu çalışmada amaç, yükseköğrenim düzeyinde sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini incelemektir. Bu çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1- Öğrenci görüşlerine göre sınıf atmosferi değişkenlerinden hangileri öğrenci başarısı üzerinde daha etkilidir?

2- Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi bölüm veya anabilim dalına göre farklılaşmakta mıdır?

3- Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

4- Sınıf atmosferi değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır? Bu araştırma betimsel bir çalışma olup durum saptaması yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, A.Ü. K.K. Eğitim Fakültesi oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sınıf atmosferi, iletişim, rekabet

Abstract

The purpose of this study is to investigate the classroom atmosphere variables at higher education on student achievement. In line with this aim following questions are searched for:

* Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniv. K.K.Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim ABD.

* Arş. Gör., Atatürk Üniv. K.K. Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı.

1- Which of the classroom atmosphere variables are more effective on student achievement according to student opinion?

2- Do classroom atmosphere variables differ on students' achievement according to departments and divisions?

3- Do classroom atmosphere variables differ on students' achievement according to classroom levels?

4- Do classroom atmosphere variables differ on students' achievement according to gender differences? This study is descriptive in nature. The population of this research consisted of K. K. School of Education at Atatürk University

Keywords: Classroom atmosphere, communication, rivalry

Giriş

Bu araştırmada, Eğitim Fakültesi'nin farklı alan ve sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin, sınıf içi informal ilişkiler düzeninin öğrenci başarısına etkisi incelenmiştir.

Sınıf içi etkileşim süreci, öğrenme yaşantılarının kazandırılmasında ve öğretim hizmetinin niteliğinin artırılmasında en önemli faktörlerden birisidir. Okul başarısını ve öğretim hizmetinin niteliğini artırıcı en önemli unsurlar; ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve öğrenci katılımı olduğu vurgulanmaktadır. Sınıf içi etkileşim sürecinde, öğretmen-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu ve olumsuz yönde etkileyeceği bir çevresi, iklimi bulunmaktadır (Demirel, 2000). Sınıf iklimi öğretmenin öğretme ve sınıf yönetim becerileri ve sınıf içi iletişim/etkileşim tarzıyla doğrudan ilişkilidir ve etkili bir sınıf iklimi;

1- Öğrencilerin kendilerini hissedecekleri, yaşlıları ile birlikte kendilerini bir grup olarak duyumsadıkları bir iklimi;

2- Öğrencilerin gereksinimlerinin karşılandığı, öğretmenleri ile işbirliği içinde çalıştıkları bir yapı ve süreci,

3- Sınıfta akademik beklentiler ve duygusal-sosyal beklentileri karşılayacak bir grubun oluşumu için gerekli ortamı zorunlu kılar (Demirbolat, 2000).

Moos ve arkadaşları (1979,1987) bir sınıf çevresi ölçeği geliştirerek bu konudaki ilk önemli çalışmalardan birini gerçekleştirmişlerdir. Waldberg (1979)

de aynı zaman diliminde bu araştırmacılar bağımsız olarak öğrenme çevrelerinin öğrenciler üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu öncü çalışmalar daha sonra sınıf çevresi üzerine yapılan çok sayıdaki çalışma için bir sıçrama tahtası işlevi görmüştür. Çalışmaların doğasında her sınıfta özel bir öğrenme çevresi bulunduğu ve sınıftaki tüm öğrencilerin bu çevreden az ya da çok etkilendiği varsayımı yatmaktadır (Açıkgöz, 1989). Ayrıca sınıftaki öğrenme çevresi değişkenleri ile öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri arasında kuvvetli bağlar bulunduğu ileri sürülmüştür (Fraser,1994). G.D., Haertel, (1981) de öğrencilerin sınıf öğrenme çevresi algıları ile öğrenme ürünleri arasında kuvvetli ilişkiler bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda sınıfta etkili bir öğrenme çevresi yaratılmasının, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde olumlu bir etkide bulunabileceği ileri sürülebilir.

Sınıflardaki öğrenme iklimi, üzerinde uzun süreden beri çalışılan önemli konulardan biridir. Bu araştırmada da sınıf çevresinin öğrencinin kendini başarılı olarak hissetmesine etkileri ele alınıp incelenecektir.

Araştırmanın evreni, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin Eğitim Bilimleri, Güzel Sanatlar Eğitimi, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Orta Öğretim Fen Matematik Eğitimi Bölümlerinde 2005–2006 öğretim yılında öğrenim gören üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma örneklemi ise bu evrenden random olarak belirlenen toplam 542 kişiden meydana gelmektedir. Elde edilen verilerin analizinde X^2 analizi kullanılmış, sonuçlar özet tablolar halinde ifade edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sınıf Atmosferi Ölçeği (Classroom Environment Scale -CES):

Ölçeğin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar 1970'lerden itibaren başlamış, 1980'lerin sonuna kadar devam etmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi ile ilgili hazırlık çalışmaları Moos, Trickett (1973) ve De Young (1977) tarafından yapılmıştır. Daha sonra Moos, Trickett (1987) tarafından el kitabı yayınlanmıştır. Tüter; Erkman (1989) tarafından uyarlama çalışmaları yapılmıştır.

Araştırmada, konuya yakınlığı, sadeliği, ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği dikkate alınarak yukarıda belirtilen Sınıf Atmosferi Ölçeğinden- (CES) hareketle, Tüter ve Erkman'ın (1989) uyarlama çalışmalarından daha önce,

Kısakürek (1985) tarafından oluşturulan ölçek kullanılmıştır. Bu ölçme aracı Sınıf Atmosferi Ölçeğinde (CES) ortaya konan kategoriler dikkate alınarak 8 kategoriden 34 maddeden oluşturulmuştur. Bu aracın geliştirilmesinde söz konusu kategoriler göz önünde tutularak, eğitim alanına özgü durumlara yer verilmiştir.

Bu kategoriler şunlardır:

- 1.Katılma
2. İlişkiler
3. Öğretim Üyesinin Desteği
4. Derse Yönelme
- 5.Rekabet
6. Düzen ve Organizasyon
7. Kuralların Belirginliği
- 8.Yenilik

Yukarıda belirtilen bu kategorilerdeki görüşlerin cinsiyet, üniversite, fakülte, alan ve sınıflar açısından anlamlı olabileceği düşünülerek bu konuların tespiti yoluna gidilmiştir. Ölçek geliştirilirken, başlangıçta seçenekler “evet” ve “hayır” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak aracın ön denemeleri birçok öğrencinin cevaplama “kısmen” seçeneğinin bulunması gerektiğini belirtmeleri üzerine bu seçenekte eklenmiştir. Aynı şekilde ön denemelerde bazı maddelerin yeterince açık ifade edilmediği görülerek bunlar yeniden yazılmış ve ölçeğe son şekli verilmiştir. (Kısakürek, 1985)

Ölçeğin Güvenirlik Çalışmaları

Test-tekrar test güvenirligi: Ölçeğin altı hafta ara ile iki kez uygulanması sonucunda katılım alt testi için .87; ilişkiler alt testi için .73; öğretmenden görülen destek alt testi için .78; amaca yönelme alt testi için .79; rekabet alt testi için .81; düzen ve organizasyon alt testi için .85; kuralların açıklığı alt testi için .72;; yenilik alt testi için ise .90 güvenirlilik katsayıları elde edilmiştir.

Kuder-Richardson Güvenirligi: İç tutarlılığı ölçmek amacıyla Kuder-Richardson 20 formülü ile katılım alt testi için elde edilen alfa değeri .85; ilişkiler alt testi için .74; öğretmenden görülen destek alt testi için .84; amaca yönelme alt testi için .84; rekabet alt testi için .67; düzen ve organizasyon alt testi için .85; kuralların açıklığı alt testi için .74; öğretmen kontrolü alt testi için .86

SINIFIÇI İNFORMAL İLİŞKİLER DÜZENİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

ve yenilik alt testi için .80 olarak belirlenmiştir. Ortalama alfa değeri .80 çıkmıştır.

Madde alt test puan korelasyonları: Katılım alt testi için .57; ilişkiler derecesi alt testi için .48; öğretmenden görülen destek alt testi için .54; amaca yönelme alt testi için .53; rekabet alt testi için .44; düzen ve organizasyon alt testi için .54; kuralların açıklığı alt testi için .48; ve yenilik alt testi için .50 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklem Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kız	262	48
Erkek	280	52
Toplam	542	100

Tablo 1 incelendiğinde:

Araştırma örnekleminin % 48’ini kız, %52’sini ise erkek öğrencilerin oluşturdukları görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin öğrenim gördükleri alanlara göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Örneklem Grubunun Öğrenim Gördükleri Alana Göre Dağılımı

Bölüm/Alan	n	%
Eğitim Bilimleri	157	29
Fen Eğitimi	135	25
Sosyal Bilimleri	130	24
Güzel Sanatlar	120	22
Toplam	542	100

Tablo 2 incelendiğinde:

Araştırma örnekleminin % 29’unu Eğitim Bilimleri, %25’ini Fen Bilimleri Eğitimi, % 24’ünü Sosyal Bilimler Eğitimi ve % 22’sini ise Güzel

Sanatlar Eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilerin oluşturdukları görülmektedir.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Örneklem Grubunun Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	n	%
Birinci Sınıf	155	29
İkinci Sınıf	108	20
Üçüncü Sınıf	135	25
Dördüncü Sınıf	144	26
Toplam	542	100

Araştırma örnekleminin % 29'unun birinci sınıf, % 20'sinin ikinci sınıf, % 25'inin üçüncü sınıf ve % 26'sının ise dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara varılmıştır:

1- Sınıf İçi İlişkiler Organizasyonunun Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4: Birlikte Ders Çalışmanın Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
		%	%	%	%
Cinsiyet $X^2=2,78$	Kız	26	40	34	100
	Erkek	37	36	33	100
Bölüm/Alan $X^2=9,70^*$	Eğitim Bilimleri	41	39	30	100
	Fen Bilimleri	29	29	52	100
	Sosyal Bilimler	27	35	48	100
	Güzel Sanatlar	28	46	26	100
Sınıf Düzeyi $X^2=11,21$	Birinci Sınıf	41	37	22	100
	İkinci Sınıf	25	36	34	100
	Üçüncü Sınıf	29	33	38	100
	Dördüncü Sınıf	22	53	25	100

Tablo 4. incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün "öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmasının başarı üzerindeki etkisine" ilişkin görüşlerde anlamlı bir

SINIFIÇI İNFORMAL İLİŞKİLER DÜZENİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

farklılaşmaya yol açmadığı, ancak erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre az da olsa “öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmanın başarıdaki önemini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmasının başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı, özellikle Eğitim Bilimleri alanında öğrenim görenlerin “öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmanın başarıdaki önemini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmasının başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı, ancak birinci sınıfta öğrenim görenlerin “öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıdaki önemini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının öğrenci başarısındaki önemini benimsemeleri konusunda öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahip olduğunu göstermektedir. Öğretim üyesine sempati duymanın başarı üzerindeki etkisine ilişkin sunulan ifadelere verilen cevaplar Tablo:5’de verilmiştir.

Tablo 5: Öğretim Üyesine Sempati Duymanın Başarı Üzerindeki Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
		%	%	%	%
Cinsiyet $\chi^2=3,14$	Kız	54	40	6	100
	Erkek	55	32	13	100
Bölüm/Alan $\chi^2=2,64$	Eğitim Bilimleri	60	33	7	100
	Fen Bilimleri	49	39	12	100
	Sosyal Bilimler	55	34	11	100
	Güzel Sanatlar	53	35	17	100
Sınıf Düzeyi $\chi^2=5,41$	Birinci Sınıf	56	35	9	100
	İkinci Sınıf	57	40	3	100
	Üçüncü Sınıf	57	36	7	100
	Dördüncü Sınıf	61	31	8	100

Tablo 5: incelendiğinde;

Cinsiyet faktörünün “öğretim üyesine sempati duymanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “öğretim üyesine sempati duymanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı, ancak özellikle Fen Bilimleri alanında öğrenim görenlerin “öğretim üyesine sempati duymanın başarıdaki önemini” diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerden daha az benimstedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “öğretim üyesine sempati duymanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Bu sonuç, öğretim üyesine sempati duymanın öğrenci başarısındaki önemini benimsemeleri konusunda öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahip olduğunu göstermektedir. Sınıftaki öğrenciler ile iyi ilişkiler içinde olmanın başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadeler verilen cevaplar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Sınıftaki Öğrencilerle İyi İlişkiler İçinde Olmanın Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
		%	%	%	%
Cinsiyet $X^2=5,40$	Kız				
	Erkek	53	28	19	100
Bölüm/Alan $X^2=10,35$	Eğitim Bilimleri	44	48	18	100
	Fen Bilimleri	35	36	29	100
	Sosyal Bilimler	27	49	24	100
	Güzel Sanatlar	35	42	33	100
Sınıf Düzeyi $X^2=8,34$	Birinci Sınıf	44	44	12	100
	İkinci Sınıf	36	42	22	100
	Üçüncü Sınıf	28	45	27	100
	Dördüncü Sınıf	30	48	22	100

Tablo 6: incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı, ancak kız öğrencilerin “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisini” erkek öğrencilerden daha çok görmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı, ancak özellikle Eğitim Bilimleri alanında öğrenim görenlerin “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki önemini” daha çok benimsediği görülürken, Sosyal Bilimler alanında öğrenim görenlerin “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki önemini” diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerden daha az benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak birinci sınıfta olanların “sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, cinsiyet ve sınıf düzeyinin ayırt edici bir öneme sahip olmadığını ancak sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisini kız öğrencilerin erkek öğrencilerden; Eğitim Bilimleri alanında olanların diğer alanlarda öğrenim görenlerden; birinci sınıfta olanların diğer sınıflarda bulunanlardan daha çok benimsediklerini göstermektedir.

Ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadelere verilen cevaplar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Sınıftaki Arkadaşlarından Ödev Hazırlarken Yardım Almanın Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
		%	%	%	%
Cinsiyet $X^2=0,08$	Kız				
	Erkek	20	44	36	100
Bölüm/Alan $X^2=3,01$	Eğitim Bilimleri	21	40	39	100
	Fen Bilimleri	20	39	39	100
	Sosyal Bilimler	19	41	40	100
	Güzel Sanatlar	18	53	29	100
Sınıf Düzeyi $X^2=8,02$	Birinci Sınıf	17	42	41	100
	İkinci Sınıf	35	26	39	100
	Üçüncü Sınıf	25	40	35	100
	Dördüncü Sınıf	20	48	22	100

Tablo 7: incelendiğinde;

Cinsiyet faktörünün “ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı, görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak ikinci sınıfta olanların “ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, ödevlerine hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, cinsiyet ve sınıf düzeyinin ayırt edici bir öneme sahip olmadığını ancak sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisini birinci sınıfta olanların diğer sınıflarda bulunanlardan daha çok benimsediklerini göstermektedir. Sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadelerle verilen cevaplar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Sınıftaki Arkadaşlarının Birbirine Karşı Anlayışlı Olmasının Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cinsiyet $X^2=0,65$	Kız	%	%	%	%
	Erkek	19	42	39	100
		42	41	17	100
Bölüm/Alan $X^2=16,48^{**}$	Eğitim Bilimleri	47	40	13	100
	Fen Bilimleri	20	41	39	100
	Sosyal Bilimler	40	45	15	100
	Güzel Sanatlar	44	39	17	100
Sınıf Düzeyi $X^2=9,89$	Birinci Sınıf	50	36	14	100
	İkinci Sınıf	39	42	19	100
	Üçüncü Sınıf	28	46	26	100
	Dördüncü Sınıf	36	47	16	100

Tablo 8: incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine" ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak erkek öğrencilerin "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisini" kız öğrencilerden daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine" ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı ve özellikle Eğitim Bilimleri alanında olanların "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisini" daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine" ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak birinci sınıfta olanların "sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisini" diğer sınıflarda olanlardan daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, sınıftaki sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, cinsiyet ve

sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadelere verilen cevaplar Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9: Sınıftaki Arkadaşlarıyla Birlikte Ders Çalışmanın Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cinsiyet $X^2=0,96$	Kız	%	%	%	%
	Erkek	26	39	35	100
		22	44	24	100
Bölüm/Alan $X^2=15,85***$	Eğitim Bilimleri	38	37	25	100
	Fen Bilimleri	14	49	37	100
	Sosyal Bilimler	19	50	31	100
	Güzel Sanatlar	19	33	46	100
Sınıf Düzeyi $X^2=12,64*$	Birinci Sınıf	33	37	70	100
	İkinci Sınıf	11	55	34	100
	Üçüncü Sınıf	20	45	35	100
	Dördüncü Sınıf	22	36	42	100

Tablo 9: incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün “arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı ve özellikle Eğitim Bilimleri alanında olanların “arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı ve özellikle birinci sınıfta olanların “arkadaşlarıyla

SINIFIÇI İNFORMAL İLİŞKİLER DÜZENİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, sınıftaki arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın ve sınıf düzeyinin, cinsiyet faktöründen daha ayırt edici öneme sahip olduklarını göstermektedir.

2- Rekabetçi Öğrenme Ortamının Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadelere verilen cevaplar Tablo: 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Sınıftaki Arkadaşlarından Daha Yüksek Not Alma İsteğinin Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cinsiyet $X^2=4,46$	Kız	%	%	%	%
	Erkek	33	42	25	100
Bölüm/Alan $X^2=38,03$	Eğitim Bilimleri	45	39	16	100
	Fen Bilimleri	51	38	11	100
	Sosyal Bilimler	24	27	49	100
	Güzel Sanatlar	48	40	12	100
Sınıf Düzeyi $X^2=27,47$ $X^2=27,47$	Birinci Sınıf	31	52	17	100
	İkinci Sınıf	51	37	12	100
	Üçüncü Sınıf	58	36	6	100
	Dördüncü Sınıf	30	35	25	100
		22	61	17	100

Tablo 10: incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün “derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak erkek öğrencilerin “derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisini” kız öğrencilerden daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir

farklılaşmaya yol açtığı ve özellikle Eğitim Bilimleri alanında olanların “derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı ve özellikle ikinci sınıfta olanların “derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisini” daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Bu sonuç, derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın ve sınıf düzeyinin, cinsiyet faktöründen daha ayırt edici öneme sahip olduklarını göstermektedir.

Başarılı olma konusunda sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisine ilişkin sunulan ifadelere verilen cevaplar Tablo: 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Sınıfta Bir Rekabet Ortamının Var Olmasının Başarıya Etkisi

		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
		%	%	%	%
Cinsiyet $\chi^2=1,35$	Kız	30	38	32	100
	Erkek	34	41	25	100
Bölüm/Alan $\chi^2=8,69$	Eğitim Bilimleri	40	38	22	100
	Fen Bilimleri	24	32	44	100
	Sosyal Bilimler	32	42	26	100
	Güzel Sanatlar	29	44	27	100
Sınıf Düzeyi $\chi^2=8,46$	Birinci Sınıf	40	37	23	100
	İkinci Sınıf	39	36	25	100
	Üçüncü Sınıf	24	42	34	100
	Dördüncü Sınıf	22	47	31	100

Tablo 11: incelendiğinde:

Cinsiyet faktörünün “başarılı olma konusunda sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanların “başarılı olma konusunda sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ancak Eğitim Bilimleri alanında olanların “başarılı olma konusunda sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisini” diğer alanlarda olanlardan daha çok benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin “sınıf arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisine” ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Bu sonuç, sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın, sınıf düzeyi ve cinsiyet faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahip olduklarını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırmadan elde edilen başlıca sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmalarının öğrenci başarısındaki önemini benimsemeleri konusunda öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir.

Öğretim üyesine sempati duymanın öğrenci başarısındaki önemini benimsemeleri konusunda öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir.

Sınıftaki öğrencilerle iyi ilişkiler içinde olmanın başarı üzerindeki etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden ayırt edici bir öneme sahiptir.

Ödevlerin hazırlanmasında sınıf arkadaşlarından yardım alınmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, cinsiyet ve sınıf düzeyinden ayırt edici bir öneme sahiptir.

Sınıftaki arkadaşlarının birbirine karşı anlayışlı olmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, cinsiyet ve sınıf düzeyi faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir.

Arkadaşlarıyla birlikte ders çalışmanın başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan ve sınıf düzeyi, cinsiyet faktöründen daha ayırt edici öneme sahiptir.

Derste arkadaşlarına oranla daha iyi bir not alma isteğinin başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan ve sınıf düzeyi, cinsiyet faktöründen daha ayırt edici öneme sahiptir.

Sınıfta bir rekabet ortamının var olmasının başarıya etkisi konusunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan, sınıf düzeyi ve cinsiyet faktörlerinden daha ayırt edici öneme sahiptir.

Öneriler

Bu bulguların ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Öğrencilerin birlikte ders çalışmalarını mümkün kılacak fiziki düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeleri desteklemek amacı ile eğitim sürecinde öğrenciler arası etkileşimin ve yardımlaşmanın daha çok olduğu öğrenme-öğretme yöntemlerine ve etkinliklerine sıklıkla yer verilmelidir. Öğretim süreci içerisinde, öğrenciler ile öğretim elemanları arasında informal ilişkilerin önemi vurgulanmalı ve yeteri kadar yer verilmelidir. Sınıf içerisinde aktif bir rekabet ortamı oluşturulması ve ödül mekanizmasının etkin bir şekilde kullanılması öğrenci başarısı açısından olumlu sonuçlar oluşturacaktır.

Ayrıca farklı öğretim kademelerinde de karşılaştırılmalı sınıf yönetimi çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, K. (1989). Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İÜ Eğitim Fakültesi, Malatya.

Açıkgöz, Ü. K. (2003). Öğretmen Adaylarının Sınıf Atmosferine İlişkin Algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25: 1-7. Ankara.

Akyol, H. (2000). Olumlu ve Öğrenmeye Uygun Ortam Yaratma, *Sınıf Yönetimi*, (Edit:Küçükahmet, L.) Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Demirbolat, (2000). Sınıf Ortamı ve Grup Etkileşimi. *Sınıf Yönetimi*, (Edit:Küçükahmet, L.) Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*. Pegem Yayıncılık, (2.baskı), Ankara.

Fraser B. J. (1994). Research on Classroom and school climate. In D: Gabel (Ed.), *Handbook of research on science teaching and learning*, New York: Macmillan, s. 493-541

Haertel G. D., Waldberg H.J., & Haertel E.H., (1981) Socio-psychological environments and learning: a quantitative synthesis. *British Educational Research Journal*, 7, 27-36.

Kısakürek, M. A. (1985). *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, AÜ Eğitim Bilimleri Fak Yay. No:144, Ankara.

Moos R. H. (1979). *Evaluating Educational Environments: Procedures, Measures, Findings and Policy Implications*, Jossey-Bass, San Fransisco, CA.

Moos R. H., Trickett, E. J., (1987). *Classroom Environment Scale Manual* (2.edt). Consulting Psychologists Press, Palo Alto, CA.

Öner, N. (1997). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, (3.Basım) No: 584, İstanbul.

Waldberg H. J. (1979). *Educational Environments and Effects: Evaluation, Policy, and Productivity*. Mc Cutchan, Berkley, CA.